

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ОЛИМПИАДА ПО ФИЗИКА, ОБЛАСТЕН КРЪГ, 18 февруари 2023 г.
Решения на темата за 11. клас (пета състезателна група)

Задача 1. Фонтан.

а) Нека началната скорост на струята е v_0 , а началният ъгъл - α . Тогава хоризонталната скорост след време t е $v_x = v_0 \cos \alpha$, [0.5 т.] а вертикалната скорост - $v_y = v_0 \sin \alpha - gt$. [0.5 т.] Съответно координатите на част от струята след време t са $x = v_0 \cos \alpha t$ [0.5 т.] и $y = v_0 \sin \alpha t - \frac{1}{2}gt^2$. [0.5 т.] Замествайки t от първото във второто уравнение, $y = x \tan \alpha - \frac{gx^2}{2(v_0 \cos \alpha)^2}$. [0.5 т.] Струята ще падне върху основата на фонтана, когато $y = 0$ или $x \tan \alpha - \frac{gx^2}{2(v_0 \cos \alpha)^2} = 0$, [0.5 т.] откъдето се намира $x = \frac{2 \sin \alpha \cos \alpha v_0^2}{g} = \frac{\sin 2\alpha v_0^2}{g}$. [0.5 т.] x е максимално, когато $\sin 2\alpha = 1$, $\alpha = 45^\circ$. [0.5 т.]

б) При максимално издигане на струята $v_y = v_0 \sin \alpha - gt = 0$, откъдето $t = \frac{v_0 \sin \alpha}{g}$. [0.5 т.] Замествайки в уравнението за координатата y , $y = v_0 \sin \alpha \frac{v_0 \sin \alpha}{g} - \frac{1}{2}g \left(\frac{v_0 \sin \alpha}{g}\right)^2$, $= \frac{v_0^2 \sin^2 \alpha}{2g}$. [0.5 т.] За струята, която пръска най-надалеч, $R = \frac{v_0^2}{g}$. За нея $h = \frac{v_0^2}{4g} = \frac{R}{4} = 1,6 \text{ m}$. [1 т.]

в) На най-голяма височина ще пръска струята, която е вертикална. За нея (кинематично или от закона за запазване на енергията) $H = \frac{v_0^2}{2g} = \frac{R}{2} = 3,2 \text{ m}$. [2 т.]

г) Началната скорост v_0 на струите, излизаци от фонтана, е $v_0 = \sqrt{gR} = 8,0 \text{ m/s}$. [2 т.]

Задача 2. Телескопът „Джеймс Уеб“

а) Тъй като силата на тежестта е гравитационна сила, то $m_1 g = \frac{Gmm_1}{R^2}$, (m_1 е масата на тяло, намиращо се на повърхността на Земята) откъдето $m = \frac{gR^2}{G}$. [2 т.]

б) Движението на Земята се описва с уравнението $\frac{GMm}{L^2} = m\omega^2 L$. [0.5 т.] Движението на телескопа се описва с уравнението $\frac{GM\mu}{(L+x)^2} + \frac{Gm\mu}{x^2} = \mu\omega^2(L+x)$. [0.5 т.] Съкращавайки на m в първото уравнение и на μ във второто, след което изваждайки първото от второто уравнение, се получава $\frac{GM}{(L+x)^2} + \frac{Gm}{x^2} - \frac{GM}{L^2} = \omega^2 x$. [0.5 т.] Лявата част на това уравнение може да се преобразува така: $\frac{GM}{(L+x)^2} + \frac{Gm}{x^2} - \frac{GM}{L^2} = \frac{GM}{L^2(1+\frac{x}{L})^2} + \frac{Gm}{x^2} - \frac{GM}{L^2} \approx \frac{GM}{L^2} \left(1 - 2\frac{x}{L}\right) + \frac{Gm}{x^2} - \frac{GM}{L^2} = -\frac{2GMx}{L^3} + \frac{Gm}{x^2}$. [0.5 т.] Замествайки в горното уравнение, $-\frac{2GMx}{L^3} + \frac{Gm}{x^2} = \omega^2 x$, [0.5 т.] откъдето след преобразования, $\frac{Gm}{x^2} = x \left(\frac{2GM}{L^3} + \omega^2\right)$, [0.5 т.] $x = \sqrt[3]{\frac{Gm}{\frac{2GM}{L^3} + \omega^2}} =$

$$\sqrt[3]{\frac{Gm}{3\omega^2}} = \sqrt[3]{\frac{Gm}{3\left(\frac{2\pi}{T}\right)^2}}. \text{ [1 т.]}$$

в) Тъй като земното ускорение е $g = \frac{Gm}{R^2}$, то $x = \sqrt[3]{\frac{gR^2}{3\left(\frac{2\pi}{T}\right)^2}}$, $x = \sqrt[3]{\frac{g}{12} \left(\frac{RT}{\pi}\right)^2}$. [2 т.]

г) Замествайки с дадените стойности, $x \approx 1,50 \cdot 10^9 \text{ m} = 1,50 \cdot 10^6 \text{ km}$. [2 т.]

Задача 3. Флайборд (Flyboard)

а) За да „виси човекът във въздуха“, трябва силата му на тежестта да е равна на промяната на импулса на струята за единица време, [1 т.] $Mg = \frac{\Delta p}{\Delta t} = \frac{2\Delta m v}{\Delta t}$ [1 т.] = $\frac{2\rho\Delta V v}{\Delta t}$ [1 т.] = $2\rho S v^2$ [1 т.] = $\frac{\rho\pi d^2 v^2}{2}$, откъдето $v = \sqrt{\frac{2Mg}{\rho\pi d^2}}$ [1 т.] $\approx 7,18 \text{ m/s}$. [1 т.]

б) Минималната мощност P на двигателя на джетта, за да осигури движението на водата по описания начин, е $P = \frac{\Delta E}{\Delta t} = \frac{\Delta E_{kin} + \Delta E_{pot}}{\Delta t}$ [1 т.] = $\frac{\Delta m v^2 / 2 + \Delta m g h}{\Delta t} = \rho S v \left(\frac{v^2}{2} + g h \right)$ = $\frac{\rho v \pi d^2}{4} \left(\frac{v^2}{2} + g h \right)$ [2 т.] $\approx 6,4 \text{ kW}$ [1 т.]